

Sygnatura akt I C 991/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Konin, dnia 17-11-2017 r.

Sąd Rejonowy w Koninie I Wydział Cywilny w następującym składzie:

Przewodniczący: SSR Jarosław Konowalski

Protokolant: st.sekr.sąd. Jolanta Monkowska

po rozpoznaniu w dniu 3-11-2017 r. w Koninie

na rozprawie

sprawy z powództwa G. D.

przeciwko K. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w S.

o uznanie umowy za bezskuteczną

1. Oddala powództwo
2. Odstępuje od obciążania powódki kosztami procesu pozwanego
3. Zasądza od Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Koninie na rzecz adw. A. K. kwotę 4.428 zł (cztery tysiące czterysta dwadzieścia osiem złotych) tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu
4. Nieuiszczonymi kosztami sądowymi obciążyć Skarb Państwa

SSR Jarosław Konowalski

Sygnatura akt I C 991/17

UZASADNIENIE

G. D. pozwem z dnia 7.04.2017 r. (data wniesienia do sądu) wniosła o stwierdzenie nieważności umowy zawartej z pozwanym K. Spółka z o.o. z /s S. powołując się na błąd i podstęp, który spowodował złożenie przez powódkę wadliwego oświadczenia woli. Zgłoszony został również wniosek o zasądzenie kosztów pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu.

Pozwany K. Spółka z o.o. z/s w S. wniósł o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie od powódki kosztów procesu.

Sąd ustalił co następuje :

W dniu 4.01.2016 r. pomiędzy G. D. i poręczycielem Z. J. a K.Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z/s w S. została zawarta umowy pożyczki pieniężnej. Jej przedmiotem była kwota pożyczki wynosząca 58.000 złotych, a łączne zobowiązanie do spłaty przez pożyczkobiorców wynosiło 94.383,09 złotych. Zabezpieczeniem w/w umowy był wesel nie na zlecenie. W dniu 3.03.2016 r. spółka (...) wystosowała do powódki oraz Z. J. pismo zobowiązując je do zapłaty kwoty 94.378,09 złotych w terminie do 17.03.2016 r. powołując się na rozwiązanie z dniem 3.03.2016 r. umowy z 4.01.2016 r.

Pozwany wypełnił weksel i w dniu 17.05.2016 r. do Sądu Okręgowego w K.wpłynął pozew K. Spółka z o.o. z/s w S. o zasądzenie od G. D. oraz Z. J. kwoty 94.378,09 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia powództwa do dnia zapłaty oraz o zasądzenie od w/w kosztów procesu. Podstawą do zasądzenia od G. D. oraz Z. J. żądanej kwoty był weksel własny z klauzulą bez protestu, wystawiony przez G. D. i poręczony przez Z. J. z dnia 7.03.2016 r. W toku tego postępowania prowadzonym pod sygnaturą akt I Nc 79/16 spółka K. została wezwana do wyjaśnienia czy były podejmowane próby mediacji pomiędzy stronami. W odpowiedzi zostało dołączone m.in. pismo z 13.06.2017 r. na którym znajdują się podpisy Z. J. oraz G. D.. Zgodnie z jego treścią osoby te oświadczyły, że uznają dług w całości i będą go spłacać, a także to że „nie wypierają się pożyczki”. W dniu 24.06.2016 r. został wydany przez Sąd Okręgowy w K.nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym (sygn. akt I Nc 79/16) uwzględniający w całości żądanie pozwu. Nakaz ten został doręczony stronom i odebrany osobiście przez G. D.. Od wydanego nakazu nie zostały wniesione zarzuty i uprawomocnił się on w dniu 19.07.2016 r. Ponadto w dniu 9.08.2016 r. na powyższy nakaz została nadana klauzula wykonalności. W oparciu o uzyskany powyżej tytuł wykonawczy spółka K. złożyła w dniu 24.11.2016 r. do Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w K. R. S. wniosek o wszczęcie i prowadzenie egzekucji z ruchomości i nieruchomości wobec G. D. oraz Z. J. (sygn. akt Km (...)). G. D. otrzymała w dniu 29.11.2016 r. zawiadomienie o wszczęciu egzekucji z nieruchomości. Aktualnie postępowanie egzekucyjne pozostaje zawieszona na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego w K.z dnia 19.04.2017 r. udzielającego zabezpieczenie powództwa.

Na dzień zamknięcia rozprawy nie zakończyło się postępowanie karne prowadzone przez Komendę Miejską Policji w K. w sprawie 3 Ds. (...) w sprawie o doprowadzenie G. D. do niekorzystnego rozporządzenia mieniem za pomocą wprowadzenia jej w błąd co do okoliczności zapisu umowy pożyczkowej, w wyniku czego powstały straty w wysokości 94.378,09 zł na szkodę G. D..

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie następujących dowodów:

- dokumentów w postaci : kserokopii pozwu o zapłatę w postępowaniu nakazowym (k.11-12), weksla z 7.03.2016 r. (k.13), pisma przedstawienia weksla do zapłaty (k.14,15), nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym (k.16), pisma z KMP w K. z 20.02.2017 r. (k.17), umowy pożyczki pieniężnej (k.18-21) oraz dokumentów znajdujących się w aktach Km (...) Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w K. R. S. oraz w aktach I Nc 79/16 Sądu Okręgowego w K..

Wartość dokumentów znajdujących się w aktach sprawy oraz w aktach I Nc 79/16 oraz Km (...) nie budziła wątpliwości Sądu i nie była kwestionowana przez strony. Sąd oddalił wnioski dowodowe zawarte w punkcie 5,6, 8 pozwu albowiem nie były one przydatne do rozstrzygnięcia sprawy.

Sąd zważył, co następuje :

W ustalonym stanie faktycznym Sąd uznał, iż roszczenie powódki nie podlegało uwzględnieniu.

Powódka domagała się w przedmiotowym procesie stwierdzenia nieważności umowy. Żądanie to jest w istocie żądaniem ustalenia prawa lub stosunku prawnego w rozumieniu art. 189 k.p.c. Przepis ten stanowi, że powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. W przypadku powództwa z art. 189 k.p.c. sąd ma obowiązek badania z urzędu, czy po stronie powoda występuje interes prawny w domaganiu się ustalenia.

Zgodnie z tym przepisem ustalenie, że umowa jest nieważna, wymagało wykazania przez powódkę interesu prawnego.

Interes prawny – to interes dotyczący szeroko rozumianych praw i stosunków prawnych i występuje wówczas, gdy istnieje niepewność tego prawa lub stosunku prawnego zarówno z przyczyn faktycznych jak i prawnych. Decydujący dla korzystania z formy powództwa o ustalenie prawa lub stosunku prawnego jest wyłącznie interes prawny powoda (orz. SN z 30.12.68r., IIICZP 103/68, OSNCP 1969, nr 5 poz. 85). Ponadto interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. jest to obiektywna (czyli rzeczywiście istniejąca), a nie tylko hipotetyczna (czyli w subiektywnym odczuciu strony) potrzeba prawna uzyskania wyroku odpowiedniej treści, występująca wówczas, gdy powstała sytuacja rzeczywistego

naruszenia albo zagrożenia naruszenia określonej sfery prawnej. Interes prawny występuje wtedy, gdy sam skutek, jaki wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego, zapewni powodowi ochronę jego prawnie chronionych interesów, czyli definitywnie zakończy spór istniejący lub prewencyjnie zapobiegnie powstaniu takiego sporu w przyszłości.

W przedmiotowej sprawie istotną okolicznością jest to, że pozwany już przed wytoczeniem niniejszego powództwa dysponował tytułem wykonawczym w postaci nakazu zapłaty wydanym w postępowaniu nakazowym m.in. wobec powódki, a którego podstawą była umowa zawarta pomiędzy stronami co do której powódka wnosi aktualnie o stwierdzenie jej nieważności. Bezspornym jest także i to, że przedmiotowy tytułu wykonawczy nie został w żaden sposób podważony i na jego podstawie prowadzona jest egzekucja wobec G. D..

Powódka nie wyjaśniła przy tym w pozwie na czym miałyby polegać interes prawny w stwierdzeniu nieważności umowy w sytuacji w której nie jest kwestionowany prawomocny tytuł wykonawczy na podstawie którego prowadzona jest egzekucja. Mając na uwadze okoliczności przytoczone w pozwie sąd uznał, że powódka zmierza do merytorycznego zbadania ważności kwestionowanej umowy, a celem pozwu jest jak się wydaje zapobieżenie egzekwowania przez pozwanego świadczenia wynikającego ze spornej umowy.

W tych okolicznościach należało więc ocenić jaki wpływ wywarłby wyrok uwzględniający powództwo na sytuację prawną powódki, albowiem ocena tej okoliczności przesądzała o istnieniu interesu prawnego (lub jego braku) w stwierdzeniu nieważności umowy.

Sąd uznał, że tytuł wykonawczy, którym dysponuje pozwany, obejmuje obowiązek wynikający ze stosunku prawnego i ewentualne uwzględnienie powództwa nie spowoduje automatycznie pozbawienia tego tytułu wykonalności, a zatem po stronie powódki nie istnieje interes prawny. Uwzględnienie żądania powódki nie mogłoby doprowadzić do definitywnego zakończenia sporu, skoro istnieje skuteczny tytuł wykonawczy i zapadłe rozstrzygnięcie nie spowoduje utraty wykonalności prawomocnego nakazu zapłaty. W razie uwzględnienia jej powództwa, nie można by było oczekiwać bezpośredniego wpływu wyroku ustalającego nieważność umowy na przebieg toczącego się postępowania egzekucyjnego, bez zakwestionowania tytułu wykonawczego, który był podstawą jego wszczęcia. Także samo ustalenie przez tutejszy Sąd w przedmiotowym postępowaniu, że niektóre z postanowień umowy pożyczki stanowią postanowienia niedozwolone, nie spowoduje, że zmniejszeniu ulegnie kwota roszczenia, której w oparciu o nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym dochodzi pozwany. Co więcej uwzględnienie żądania prowadziłoby do istnienia sprzecznych ze sobą orzeczeń tj. ustalającego nieważność umowy i wydanego wcześniej nakazu zapłaty z którego wynika istnienie wierzytelności. Także i z tej przyczyny ustalenie nieważności umowy w żaden sposób nie poprawiłoby sytuacji prawnej powódki, a interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. dotyczy zagrożenia sfery prawnej.

Można by również rozważać czy ewentualne pozytywne dla powódki orzeczenie mogłoby stanowić pewien prejudykat w ewentualnym innym przyszłym postępowaniu i to właśnie na tym miałyby polegać jej interes prawny. Należy jednak zauważyć, że powództwo oparte o art. 189 k.p.c. nie jest przeznaczone do tego celu, a nawet jeżeli tak to powódka w ogóle nie wyjaśniła w jakim celu domaga się stwierdzenia nieważności umowy. Jedynie na marginesie należy zaznaczyć, że orzeczenie o stwierdzeniu nieważności umowy - jakkolwiek nastąpiłoby po wydaniu nakazu zapłaty, zaopatrzonego w klauzulę wykonalności - byłoby wyrokiem deklaratoryjnym i potwierdzałoby on nieważność tej umowy już w chwili jej zawarcia, a zatem umowa pożyczki będącej podstawą wydania nakazu zapłaty byłaby nieważna od samego początku. Taki wyrok stanowiłby tylko potwierdzenie stanu prawnego istniejącego wcześniej. Innymi słowy wyrok ustalający nieważność może jedynie ten stan stwierdzić, ale go nie tworzy.

Wszystkie powyższe okoliczności poddają w wątpliwość celowość prowadzenia niniejszego postępowania i tym samym istnienia u powódki interesu prawnego w stwierdzeniu nieważności umowy.

Ubocznie należy przy tym zauważyć, że powódka miała możliwość

(i to dwukrotną) zakwestionowania zawartej z pozwanym umowy jeszcze na etapie postępowania przed Sądem Okręgowym w K.w sprawie I Nc 79/16. Pierwsza taka możliwość istniała jeszcze przed wydaniem nakazu zapłaty kiedy sąd zwracał

do powoda o wyjaśnienie czy została przeprowadzona mediacja lub inny sposób polubownego zakończenia sporu i w odpowiedzi zostało przedstawione pismo na którym widnieje m.in. podpis pozwanej, w którym godzi się ona na żądanie pozwu, a druga taka możliwość powstała już po wydaniu nakazu zapłaty, kiedy to powódka mogła wnieść od niego zarzuty skoro wymieniona tam kwota w sposób znaczący odbiegała od tego na co umawiała się z pozwanym. Także i z tej możliwości pozwana nie skorzystała. Należy podkreślić, że z mocy art. 365 § 1 k.p.c. sąd jest związany wskazanym wyżej nakazem, które zapadło we wcześniejszym postępowaniu toczącym się z udziałem stron. Oznacza to zakaz dokonywania ustaleń sprzecznych z uprzednio osądzoną kwestią, a nawet niedopuszczalność prowadzenia w tym zakresie postępowania dowodowego.

Dodatkowo należy zauważyć, że w sytuacji gdy powstał tytuł wykonawczy potwierdzający istnienie zobowiązania i wynika z niego obowiązek spełnienia świadczenia to ujawnienie wady oświadczenia woli może być skuteczną podstawą wzruszenia prawomocnego tytułu egzekucyjnego w drodze skargi o wznowienie postępowania, oczywiście przy jednoczesnym założeniu spełnienia wszystkich wymogów skuteczności tego środka zaskarżenia.

Wobec braku istnienia interesu prawnego w żądaniu ustalenia (stwierdzenia) nieważności umowy nie było koniecznym merytoryczne badanie przesłanek, które miały świadczyć o nieważności umowy. Konsekwencją braku interesu prawnego po stronie powodowej w myśl art. 189 k.p.c. jest oddalenie powództwa bez potrzeby badania prawdziwości twierdzeń zawartych w pozwie i zasadności powództwa (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 2005 r., V CK 277/05, LEX nr 602316, z dnia 30 listopada 2000 r., I CKN 903/00, LEX nr 512061, z dnia 7 kwietnia 2010 r., II PK 167/09, LEX nr 602241; wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 19 maja 2010 r., I ACa 281/10, LEX nr 628191).

Mając na uwadze powyższe orzeczono jak w punkcie 1 wyroku.

W punkcie 2 sąd odstąpił od obciążania powódki kosztami procesu pozwanego, mając na uwadze treść art. 102 k.p.c. Powódka mogła bowiem pozostawać w błędnym przekonaniu, że przedmiotowe powództwo może zmierzać do ochrony jej praw, a rozstrzygnięcie przedmiotowej sprawy zależało w dużej mierze od oceny prawnej. Nadto za takim rozstrzygnięciem sądu przemawiała sytuacja majątkowa powódki.

O kosztach pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu sąd orzekł na podstawie § 8 pkt 6 w zw. z § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U.2016.1714).

W związku z tym, że powódka przegrała niniejszy proces a była zwolniona od kosztów sądowych w całości brak było podstaw aby kosztami obciążać przeciwnika procesowego tym samym koszt ten obejmujący jedynie opłatę sądową od pozwu poniesie Skarb Państwa o czym orzeczono jak w punkcie 4 wyroku.

SSR Jarosław Konowski